

Autoreferat

I. Imię i nazwisko: Dariusz Fuchs

II. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne:

1. Magister prawa – tytuł uzyskany na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (1993 r.);
2. Doktor nauk prawnych w zakresie prawa – tytuł nadany Uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach na podstawie przedstawionej rozprawy doktorskiej pt.: *„Umowa ubezpieczenia majątkowego w prawie prywatnym międzynarodowym”*; promotor: Prof. dr hab. Zbigniew Łabno, recenzenci: Prof. dr hab. Maksymilian Pazdan, Prof. dr hab. Zdzisław Brodecki (12 maja 1998 r.), za którą otrzymałem nagrodę indywidualną Rektora Akademii Ekonomicznej w Katowicach (1998 r.).

III. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/badawczych:

1. od 1992 do 1993 – asystent stażysta, Zakład Prawa Przewozowego i Ubezpieczeń, Akademia Ekonomiczna im. Karola Adamieckiego w Katowicach;
2. od 1993 do 1998 – asystent, Zakład Prawa Przewozowego i Ubezpieczeń, Akademia Ekonomiczna w im. Karola Adamieckiego w Katowicach;
3. od 1998 do 2003 – adiunkt, Zakład Prawa Przewozowego i Ubezpieczeń, Akademia Ekonomiczna w im. Karola Adamieckiego w Katowicach;
4. od 2002 – do dziś – adiunkt Katedra Prawa Cywilnego i Prawa Prywatnego Międzynarodowego, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa;

Niezależnie od powyższego zatrudnienia:

5. od 1996 do 1998 – asystent, Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, Ośrodek Zamiejscowy w Chorzowie;

6. od 1998 do 2001 – adiunkt, Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, Ośrodek Zamiejscowy w Chorzowie;
7. od 2001 do 2006 – adiunkt, Wyższa Szkoła Bankowości i Finansów, Katowice.

IV. Wskazanie osiągnięcia, o którym mowa w art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. w: Dz.U. 2017, poz. 1789 ze zm.).

1. Jako osiągnięcia naukowe, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład w rozwój prawa jako dyscypliny naukowej, pragnę przedstawić powiązany tematycznie cykl publikacji zatytułowany:

„Jednolite prawo umowy ubezpieczenia – początki idei, ewolucja i perspektywy”

Składa się na tenże cykl: 27 rozprawek i artykułów, które dotyczą aspektów jednolitego prawa o umowie ubezpieczenia i jego genezy, także z uwzględnieniem wątków kolizyjnych, jurysdykcyjnych, jak i wpływu ubezpieczeniowego prawa jednolitego na rodzimą regulację o umowie ubezpieczenia i ewentualne wnioski *de lege ferenda*, co zostało poparte analizą prawnoporównawczą. Wszystkie publikacje składające się na cykl powiązany tematycznie, zostały zamieszczone w recenzowanych czasopismach naukowych lub stanowią rozdziały w opracowaniach monograficznych na przestrzeni lat 1998-2014. Łącznie cykl obejmuje następujące pozycje:

1. D. Fuchs, 1998 r., *Dyrektywy III generacji prawa ubezpieczeniowego oraz ich implementacja w wybranych prawodawstwach państw członkowskich Unii Europejskiej* [w:] C. Mik (red.), *Implementacja prawa integracji europejskiej w krajowych porządkach prawnych*, monografia, wyd. Dom Organizatora, Toruń 1998, ISBN: 83-86850-98-1, s. 287-314
2. D. Fuchs, 1999 r., *Wybrane cechy umowy ubezpieczenia majątkowego*, „Prawo Asekuracyjne” nr 4/1999, ISSN 1233-5681, s. 36-49;
3. D. Fuchs, 1999 r., *Konstytucja RP a reforma ubezpieczeń gospodarczych w perspektywie członkostwa w Unii Europejskiej* [w:] C. Mik (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku a członkostwo Polski w Unii Europejskiej*,

- monografia, wyd. Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, Toruń 1999, ISBN: 83-87673-68-4, s. 429-464;
4. D. Fuchs, 1999 r., *Normy kolizyjne w ubezpieczeniach. Próba porównania (na przykładzie rozwiązań europejskich)* [w:] A. Rączaszek (red.), *II i III Filar Ubezpieczeń Emerytalnych. Demograficzne i Społeczne uwarunkowania ubezpieczeń*, monografia, Katowice 1999, ISBN: 83-911790-7-9, s. 177-192;
 5. D. Fuchs, 2001 r., *Znaczenie ratyfikacji przez RP Konwencji z Lugano dla właściwości sądu w zakresie ubezpieczeń gospodarczych* [w:] C. Mik (red.), *Wymiar sprawiedliwości w Unii Europejskiej*, monografia, wyd. Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, Toruń 2001, ISBN: 83-7285-043-7, s. 401-417;
 6. D. Fuchs, 2002 r., *Dobro powszechne (ogólne) jako wyznacznik ewolucji wspólnotowego prawa ubezpieczeń gospodarczych* [w:] C. Mik (red.), *Prawo gospodarcze Wspólnoty Europejskiej na progu XXI Wieku*, Toruń 2002, ISBN: 83-7285-092-5, s. 71-95.
 7. D. Fuchs, 2003 r., *Dostosowanie prawa polskiego w zakresie umowy ubezpieczenia do wymogów *acquis communautaire* z uwzględnieniem projektu Europejskiego kodeksu cywilnego* [w:] *Ubezpieczenia w polskim obszarze rynku europejskiego. Wyzwania i oczekiwania*, monografia, wyd. Oficyna Wydawnicza Branta, Warszawa 2003, ISBN: 83-89073-61-7, 83-89437-17-1, s. 71-84;
 8. D. Fuchs, 2004 r., *Reforma wspólnotowej regulacji ubezpieczeń na życie a stan rozwoju europejskiego prawa kontraktów* [w:] C. Mik (red.), *Unia Europejska w dobie reform (Konwent Europejski. Traktat Konstytucyjny. Biała Księga w sprawie rządzenia Europą)*, monografia, wyd. Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, Toruń 2004, ISBN: 83-8285-148-4, s. 443-458;
 9. D. Fuchs, 2004 r., *Pojęcie ryzyka i jego umiejscowienia (lokalizacji) w prawie ubezpieczeń gospodarczych*, „Zeszyty Prawnicze”, nr 4.2/2004, ISSN: 1643-8183, s. 237-254;
 10. D. Fuchs, 2005 r., *Swoboda świadczenia usług w świetle nowego prawa ubezpieczeniowego* [w:] T. Sangowski (red.), *Finansowe narzędzia zarządzania zakładem ubezpieczeń*, monografia, wyd. Wydawnictwo POLTEXT, Warszawa 2005, ISBN: 83-88840-74-6, s. 77-92;
 11. D. Fuchs, 2005 r., *Ubezpieczenia gospodarcze w świetle Konwencji Rzymskiej i projektu Rozporządzenia „Rzym II”*, „Forum dyskusyjne ubezpieczeń i funduszy emerytalnych”, z. 5/2005, ISSN: 1733-8360, s. 25-41;
 12. D. Fuchs, 2006 r., *Ochrona ubezpieczeniowa jako świadczenie główne ubezpieczyciela*, „Prawo Asekuracyjne”, nr 2/2006 (47), ISSN: 1233-5681, s. 40-49;
 13. D. Fuchs, 2007 r., *Nowelizacja kodeksu cywilnego w zakresie wybranych przepisów ogólnych o umowie ubezpieczenia w świetle prac Project Group on a Restatement of European Insurance Contract Law*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe”, nr 7-8/2007, ISSN: 0137-7264, s. 32-37;
 14. D. Fuchs, 2008 r., *Właściwość sądu i właściwość prawa w europejskich ubezpieczeniach gospodarczych*, „Prawo Asekuracyjne”, nr 2/2008, ISSN: 1233-5681, s. 49-65,

15. D. Fuchs, *Ochrona konsumencka ubezpieczającego w świetle ewolucji definicji konsumenta oraz nowelizacji art. 384 kodeksu cywilnego* [w:] M. Kuchlewska (red.), *Szkice o ubezpieczeniach*, „Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Poznaniu”, nr 75, Poznań 2006; ISSN: 1641-2168, ISBN: 978-83-7417-171-7, s. 27-42;
16. D. Fuchs, 2009 r., *Charakter prawny polisy ubezpieczeniowej w prawie polskim a przedmiotowy zakres zastosowania Konwencji Wiedeńskiej o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów z 1980 roku. Przyczynek do wykładni norm międzynarodowego prawa handlowego*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe”, nr 1/2009 (6), ISSN: 1896-3641, s. 19-26;
17. D. Fuchs, 2009 r., *Restatement of European Insurance Contract Law a koncepcja polskiego kodeksu ubezpieczeń* [w:] E. Kowalewski (red.), *O potrzebie polskiego kodeksu ubezpieczeń*, monografia, wyd. Dom Organizatora, Toruń 2009, ISBN 978-83-7285-471-1, s. 125-142;
18. D. Fuchs, 2010 r., *The European Restatement Contract Law a grupowe ubezpieczenia na życie* [w:] E. Kowalewski (red.), *Ubezpieczenia grupowe na życie a prawo zamówień publicznych*, monografia, wyd. Dom Organizatora, Toruń 2010, ISBN: 978-83-7285-582-4, s. 185-197;
19. D. Fuchs, 2010 r., *Insurance Restatement jako europejski instrument opcjonalny służący regulacji umowy ubezpieczenia*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe”, nr 2/2010 (9), ISSN: 1896-3641, s. 126-133;
20. D. Fuchs, 2012 r., *Status ubezpieczonego według rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 – wnioski de lege ferenda dla prawodawcy polskiego*, „Europejski Przegląd Sądowy”, nr 5/2012, ISSN: 1895-0396, s. 24-30;
21. D. Fuchs, 2013 r., *Dowód zawarcia umowy ubezpieczenia w prawie polskim oraz unijnym projekcie PEICL – uwagi co do formy* [w:] *Kierunki rozwoju ubezpieczeń gospodarczych w Polsce. Wybrane zagadnienia prawne*, monografia, red. B. Gneta, M. Szaraniec, wyd. Difin S.A., Warszawa 2013, ISBN: 978-83-7930-012-9, s. 145-157;
22. D. Fuchs, 2013 r., *Treść dowodu zawarcia umowy ubezpieczenia w prawie polskim i w unijnym projekcie „Zasady Europejskiego Prawa Ubezpieczeń (PEICL)”*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe” nr 2/2013 (15), ISSN: 1896-3641, s. 19-30;
23. D. Fuchs, A. Malik, 2013 r., *Znaczenie regulacji artykułu 819 §4 KC dla wznowienia biegu terminu przedawnienia w sporach ubezpieczeniowych*, „Monitor Prawniczy” nr 9/2014, ISSN: 1230-6509, s. 457-463;
24. D. Fuchs, 2014 r., *Regulacja obowiązków przedkontraktowych stron umowy ubezpieczenia w prawie polskim. Postulaty de lege ferenda z punktu widzenia projektu PEICL* [w:] M. Serwach (red.), *Rynek ubezpieczeniowy – nadregulacja czy niedoregulowanie*, monografia, wyd. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014, ISBN: 978-83-7969-061-9, s. 71-82;
25. D. Fuchs, 2014 r., *Pojęcie ryzyka w unijnym prawie ubezpieczeń gospodarczych na przykładzie Polski a treść Principles of European Insurance Contract Law* [w:] M. Serwach (red.), *Ryzyko ubezpieczeniowe. Wybrane zagadnienia teorii i praktyki*, monografia, wyd. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014, ISBN: 978-83-7525-857-8, s. 227-246;

26. D. Fuchs, 2014 r., *Umowa ubezpieczenia na życie w projekcie zasad europejskiego prawa ubezpieczeń* [w:] M. Ziemiak (red.), *Ubezpieczenia na życie. Prawo i ekonomia, monografia*, t. I, wyd. Polskie Towarzystwo Ekonomiczne Oddział w Toruniu, Toruń 2014, ISBN: 978-83-62049-26-4, s. 57-71;

27. D. Fuchs, 2014 r., *Zasady europejskiej umowy ubezpieczenia (PEICL) a regulacja ubezpieczeń obowiązkowych w Polsce* [w:] *System prawny ubezpieczeń obowiązkowych. Przestanki i kierunki reform*, monografia, red. E. Kowalewski, W.W. Mogiński, wyd. Dom Organizatora, Toruń 2014, ISBN: 978-83-7285-751-4, s. 123-139;

2. Omówienie celów naukowych jednotematycznego cyklu opracowań naukowych pt.: Jednolite prawo umowy ubezpieczenia – początki idei, ewolucja i perspektywy

Problematyka ram prawnych, w których to dokonuje się obrót ubezpieczeniowy, z racji jego rangi dla rozwoju społeczno-ekonomicznego, stanowi ważne zagadnienie zarówno w aspekcie prawa wewnętrznego, jak i w związku z przemianami dokonującymi się na płaszczyźnie politycznej, których skutkiem jest wprowadzanie stosownych regulacji międzynarodowych. Oczywiście spójność tych regulacji jest możliwa do osiągnięcia tylko przy konsensusie zainteresowanych podmiotów, które decydują o trybie i efektach stosownych działań legislacyjnych. Zarazem doniosłość tego zagadnienia w ujęciu prawa międzynarodowego, nie była na tyle inspirująca dla prawodawcy europejskiego, aby u zarania kreowania fundamentów jednolitego rynku europejskiego wprowadzić normatywy kreujące w sposób jednolity stosunek prawny, z którego wynikają prawa i obowiązki stron umowy ubezpieczenia. Dlatego też dla określenia zarówno źródeł inspiracji jak i obowiązującego prawa pozytywnego w tym zakresie, podjąłem badania, oparte zasadniczo na metodzie prawnoporównawczej, której celem było ustalenie obowiązujących rozwiązań prawnych w skali UE, już w okresie aspiracji Polski do grona państw członkowskich. Dla rodzimego prawodawcy, a także ze względu na zainteresowanie w środowisku naukowym, wątkiem implementacji prawa ubezpieczeń gospodarczych (a w szczególności rozwiązań odnoszących się do umowy ubezpieczenia) w porządkach prawnych państw członkowskich, podjąłem się analizy tej tematyki w publikacji *Dyrektywy III generacji prawa ubezpieczeniowego oraz ich implementacja w wybranych prawodawstwach państw członkowskich Unii Europejskiej* [w:] C. Mik (red.), *Implementacja prawa integracji europejskiej w krajowych*

porządkach prawnych, monografia, wyd. Dom Organizatora, Toruń 1998. Już wówczas okazało się, że analiza prawa wtórnego w zakresie umowy ubezpieczenia, w rzeczywistości – rozwiązań, jakie przede wszystkim w zakresie kolizjonistyki obowiązywały, są niewystarczające i zasygnalizowałem konieczność podjęcia pogłębionych badań nad znaczeniem dla umowy ubezpieczenia w prawie europejskim norm traktatowych i instytucji tam wypracowanych, na przykładzie *intérêt général* (*general good*), co zostało przeprowadzone najpełniej poprzez analizę koncepcji dobra powszechnego (ogólnego) i jego znaczenia dla swobody świadczenia usług ubezpieczeniowych, także w kontekście *ius contrahendi* ubezpieczyciela w poszczególnych prawodawstwach krajowych przede wszystkim w pracy: *Dobro powszechne (ogólne) jako wyznacznik ewolucji wspólnotowego prawa ubezpieczeń gospodarczych* [w:] C. Mik, (red). *Prawo gospodarcze Wspólnoty Europejskiej na progu XXI Wieku*, Toruń 2002, z wykorzystaniem przedstawienia istotnego (nie tylko) w literaturze polskiej znaczenia tzw. orzeczeń koasekuracyjnych dla ustalenia ram dopuszczalnej ingerencji prawodawców krajowych w swobodę kontraktową stron umowy ubezpieczenia, co stanowiło następnie punkt odniesienia w stosownych dokumentach Komisji Europejskiej (tzw. *general good test*). W późniejszym okresie aspekt prezentacji instytucji prawa unijnego (w tym swobód unijnych), relewantnych dla prawidłowego rozumienia praw i obowiązków umowy ubezpieczenia, kontynuowałem wielokrotnie. Ze względu na uniwersalność tego pojęcia w ubezpieczeniach gospodarczych, rozpocząłem ten wątek od zdefiniowania nakreślenia desygnatów ryzyka (np.: *Pojęcie ryzyka i jego umiejscowienia (lokalizacji) w prawie ubezpieczeń gospodarczych*, „Zeszyty Prawnicze”, nr 4.2/2004). Następnie odniosłem się do problematyki swobody świadczenia usługi ubezpieczeniowej, z uwzględnieniem specyficznych ówczesnie norm ustawy o działalności ubezpieczeniowej z 2003 (szczególnie: art. 129) w: *Swoboda świadczenia usług w świetle nowego prawa ubezpieczeniowego* [w:] T. Sangowski (red.), *Finansowe narzędzia zarządzania zakładem ubezpieczeń*, monografia, wyd. Wydawnictwo POLTEXT, Warszawa 2005).

Zarazem już wówczas zwróciłem uwagę, że takim podstawowym kryterium ograniczającym swobodę kontraktową, co także wpływa na ujednolicenie (a właściwie: brak) reguł akceptowalnych przez prawodawców poszczególnych państw odnoszących się do praw i obowiązków umowy ubezpieczenia, jest reżim ochrony konsumenta usługi ubezpieczeniowej. Zauważyłem także konieczność uelastycznienia łączników obiektywnych w polskim prawie prywatnym międzynarodowym ze względu na wymogi

tw. rozporządzeń koordynujących krajowe systemy zabezpieczenia społecznego państw członkowskich UE. Ten postulat zarazem pokazywał nagłą potrzebę regulacji materialnoprawnej w ubezpieczeniach unijnych; zarówno gospodarczych jak i społecznych. (*Normy kolizyjne w ubezpieczeniach. Próba porównania (na przykładzie rozwiązań europejskich)* [w:] A. Rączaszek (red.), *II i III Filar Ubezpieczeń Emerytalnych. Demograficzne i społeczne uwarunkowania ubezpieczeń*, Katowice 1999). Takie badania zostały przeze mnie podjęte w sposób bardziej szczegółowy, zarówno w odniesieniu do prawa UE, jak i prawa polskiego, także w odniesieniu do fundamentalnego pojęcia ochrony ubezpieczeniowej, jako świadczenia głównego ubezpieczyciela, czego reprezentatywnym ostatecznym przykładem są opracowania: *Ochrona konsumencka ubezpieczającego w świetle ewolucji definicji konsumenta oraz nowelizacji art. 384 kodeksu cywilnego* [w:] M. Kuchlewska (red.), *Szkice o ubezpieczeniach*, „Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Poznaniu”, nr 75, Poznań 2006 oraz *Ochrona ubezpieczeniowa jako świadczenie główne ubezpieczyciela*, „Prawo Asekuracyjne”, nr 2/2006 (47). Przyjąłem także, że ze względów społecznych możliwym punktem wyjścia prawa międzynarodowego prywatnego dla tworzenia i rozwoju jednolitej regulacji umowy ubezpieczenia, będzie jednolita regulacja umowy konsumenckiej. Ubezpieczeniowe prawo konsumenckie stało się w ten sposób odrębną dziedziną moich zainteresowań naukowych. (por. pkt IV.2).

Także z tego względu nie mogło zabraknąć rozważań prawnoporównawczych, odnoszących się do kluczowych zagadnień ubezpieczeniowego prawa kontraktowego, dokonanych w oparciu o analizę wiodących porządków prawnych w tym zakresie (np.: *Wybrane cechy umowy ubezpieczenia majątkowego*, „Prawo Asekuracyjne” nr 4/1999). Należy pokreślić, że w tych pracach prawnoporównawczych zawarto także ocenę stanu ówczesnego prawa polskiego, proponując potrzebne zmiany.

Z tego też powodu stało się w moim przekonaniu konieczne ujęcie zagadnienia regulacji międzynarodowej umowy ubezpieczenia w ramach dokonujących się ówczynie (koniec lat dziewięćdziesiątych zeszłego stulecia) intensywnych badań nad skutkami wejścia w życie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r. Znalazło to swój wyraz w publikacji pt.: *Konstytucja RP a reforma ubezpieczeń gospodarczych w perspektywie członkostwa w Unii Europejskiej* [w:] C. Mik (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku a członkostwo Polski w Unii Europejskiej*, monografia, wyd. Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa,

Toruń 1999. W tej właśnie pozycji zaakcentowałem, że nie można spodziewać się prawidłowego rozwoju rodzimego rozwoju rynku ubezpieczeniowego, bez uważnej absorpcji rozwiązań wynikających z międzynarodowych źródeł prawa powszechnie obowiązującego w tej materii, pomimo tego, że niestety stabilizuje to dyspersję regulacyjną (w tym: brak systemowych rozwiązań w zakresie regulacji umowy ubezpieczenia w ujęciu materialnoprawnym) w odniesieniu do stanu ówczesnego, to zarazem jest koniecznym asumptem do prac nad prawem jednolitym w przyszłości.

Po ukończeniu tej dysertacji nabrałem przekonania, że dalsza praca zmierzająca do sformułowania koherentnego postulatu o przyjęciu jednolitego prawa o umowie ubezpieczenia w skali międzynarodowej nie może się obyć bez uwzględnienia nie tylko dorobku prawa pierwotnego i wtórnego UE, adekwatnych rozwiązań kolizyjnoprawnych już ówczesnie obowiązujących w zakresie poszukiwania prawa właściwego dla tej umowy, ale także powinna objąć zagadnienia odnoszące się do jurysdykcji i właściwości sądowej, a to poprzez fakt, że prawne rozwiązania już wówczas istniejące relatywnie szczegółowo reglamentowały status ubezpieczyciela i podmiotów uprawnionych do dochodzenia roszczeń z tytułu stosunku ubezpieczenia, a przede wszystkim pojęcie sprawy ubezpieczeniowej (poprzez wykładnię sądów powszechnych). Z tego też powodu rozwinąłem te wątki w kolejnych opracowaniach i rozprawkach, a mianowicie w: *Znaczenie ratyfikacji przez RP Konwencji z Lugano dla właściwości sądu w zakresie ubezpieczeń gospodarczych* [w:] C. Mik (red.), *Wymiar sprawiedliwości w Unii Europejskiej*, monografia, wyd. Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, Toruń 2001, jak i też (podkreślając kwestię stosownych zmian w polskim prawodawstwie) w *Statusie ubezpieczonego według rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 – wnioski de lege ferenda dla prawodawcy polskiego*; Europejski Przegląd Sądowy nr 5(80) maj 2012. Jednak, aby współpraca wymiaru sprawiedliwości w zakresie procedury co do sporów ubezpieczeniowych mogła funkcjonować, potrzebne jest także osiągnięcie adekwatności w zakresie *lex fori*. Jeżeli państwa członkowskie będą reprezentować w zakresie prywatnego prawa materialnego zbyt daleko idące odmienności, to zrozumienie przez obywateli państw członkowskich oraz przedsiębiorców w nich zlokalizowanych rozstrzygnięć sądowych (a co za tym idzie ich akceptacja) będzie (i jest obecnie) dalekie od zadowalającego. Tym samym bez wysiłków kreowania prawa jednolitego umowy ubezpieczenia efekty tej współpracy będą dużo gorsze od oczekiwanych. Z tego także powodu podjąłem równocześnie badania nad implikacjami pojęć ubezpieczeniowego prawa kontraktowego dla wykładni

norm międzynarodowego prawa handlowego, czego potwierdzeniem jest artykuł *Charakter prawny polisy ubezpieczeniowej w prawie polskim a przedmiotowy zakres zastosowania Konwencji Wiedeńskiej o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów z 1980 roku. Przyczynek do wykładni norm międzynarodowego prawa handlowego*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe”, nr 1/2009 (6). Zauważony wówczas brak koherencji pomiędzy normami prawa międzynarodowego handlowego z instytucjami ukształtowanymi w toku ewolucji ubezpieczeń gospodarczych na przykładzie polisy ubezpieczenia (morskiego), dodatkowo skłonił mnie do dalszej analizy stanu materialnoprawnych rozwiązań w zakresie umowy ubezpieczenia w ujęciu międzynarodowym. Niezależnie od tego najistotniejszym mankamentem dzisiejszego stanu prawnego jest brak pewności stron umowy co do rozstrzygnięć ewentualnych sporów powstałych w związku z zawarciem czy też wykonaniem danej umowy ubezpieczenia. Niewątpliwie dla znaczącej liczby zawieranych powszechnie kontraktów stan taki wywołuje jeszcze jeden niepożądany skutek w postaci braku znajomości konsekwencji prawnych i ekonomicznych, co szczególnie jaskrawo występuje w przypadku, gdy stroną umowy jest ubezpieczający nieprofesjonalista. W tym miejscu konieczne jest podkreślenie, że dla ubezpieczeń gospodarczych charakterystyczne jest również to, iż nawet w przypadku przedsiębiorcy jako usługobiorcy ubezpieczeniowego (zob. obrót B2B) taka sytuacja nie wpływa znacząco na znajomość realiów praktyki ubezpieczeniowej przez klienta zakładu ubezpieczeń. Podobnie taka sytuacja nie przekłada się na diametralnie odmienną znajomość (*scil.* nieznaną) regulacji w zakresie umowy ubezpieczenia obowiązujących w poszczególnych porządkach prawnych. Różnorodność reżimów prawnych jest dotkliwa zarówno dla konsumenta, jak i dla przedsiębiorcy, a z pewnością nie jest także czynnikiem ułatwiającym prowadzenie działalności przez ubezpieczyciela. Tym samym jednolite prawo o umowie ubezpieczenia jest nagłą potrzebą międzynarodowego rynku ubezpieczeniowego.

W związku z dostrzeżonym przeze mnie dotkliwym brakiem opracowań dotyczących europejskiego prawa jednolitego o umowie ubezpieczenia w rodzimej literaturze, podjąłem badania nad istniejącymi rozwiązaniami w tym zakresie, co skutkowało prezentacją i oceną prawa unijnego w zakresie umowy ubezpieczenia na życie (*Reforma wspólnotowej regulacji ubezpieczeń na życie a stan rozwoju europejskiego prawa kontraktów* [w:] C. Mik (red.), *Unia Europejska w dobie reform (Konwent Europejski. Traktat Konstytucyjny. Biała Księga w sprawie rządzenia Europą)*, monografia, wyd. Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, Toruń 2004). W

tej pracy także odniosłem się, bodajże jako pierwszy w literaturze polskiej, do stanu zaawansowania ówczesnego projektu europejskiego kodeksu cywilnego z perspektywy umowy ubezpieczenia na życie. Spowodowało to jednocześnie, że zacząłem badać stan zgodności polskiego prawa o umowie ubezpieczenia *per toto* z prawem europejskim (zarówno obowiązującym jak i też projektowanym), aby wskazać ewentualne zmiany, konieczne z powodu dostosowywania się rodzimej regulacji do uznanych standardów międzynarodowych. Próbe takiej całościowej oceny, z oczywistych względów: wstępnej, dokonałem w: *Dostosowanie prawa polskiego w zakresie umowy ubezpieczenia do wymogów acquis communautaire z uwzględnieniem projektu Europejskiego kodeksu cywilnego* [w:] *Ubezpieczenia w polskim obszarze rynku europejskiego. Wyzwania i oczekiwania*, monografia, wyd. Oficyna Wydawnicza Branta, Warszawa 2003.

Równolegle, inspirowany wnioskami płynącymi z przyjęcia koniecznych kierunków reformy prawa ubezpieczeń gospodarczych w celu osiągnięcia jednolitości regulacji w stosunkach międzynarodowych, przyjąłem, że wątki materialnoprawne należy koherentnie analizować (na ile stan prawny to umożliwi) z kwestiami kolizyjnymi, czego przykładem reprezentatywnym (oprócz wcześniejszego zainteresowania normami kolizyjnymi dyrektyw III generacji unijnego prawa ubezpieczeniowego) była prezentacja rozwiązań konwencji rzymskiej z 1980 roku w odniesieniu do prawa właściwego o umowie ubezpieczenia (*Ubezpieczenia gospodarcze w świetle Konwencji Rzymskiej i projektu Rozporządzenia „Rzym II”*, „Forum dyskusyjne ubezpieczeń i funduszy emerytalnych”, z. 5/2005). Na tej podstawie w konsekwencji sformułowałem po raz pierwszy w literaturze polskiej całościową koncepcję transgraniczności (w oparciu o pojęcie: *cross-border insurance*, przyjęte w polskiej literaturze dzięki pracy Prof. Eugeniusza E. Kowalewskiego, *Problematyka kolizyjnego prawa ubezpieczeniowego*, PiP z 2(708) z 2005). W ten sposób w literaturze rodzimej dotyczącej umowy ubezpieczenia zaprezentowałem trojakie ujęcie transgraniczności, jako efekt moich dotychczasowych rozważań, a także dalszy prognostyk badań na przyszłość; a mianowicie: transgraniczność w ujęciu jurysdykcyjnym, transgraniczność w rozumieniu kolizyjno prawnym, a w końcu: transgraniczność materialnoprawną, która jest miernikiem stanu ujednolicenia prawa umowy ubezpieczenia, a jej osiągnięcie w stopniu jak największym daje możliwość ograniczenia niedogodności błędnego korzystania przez uczestników obrotu ze swobody kolizyjnoprawnej i minimalizuje ryzyko *forum shopping* w sferze

jurysdykcyjnej, zarazem przyczyniając się chociażby do jednolitego rozumienia sprawy ubezpieczeniowej, jako kryterium szczególnej właściwości sądowej w rozporządzeniu UE tzw. Bruksela I. (vide: *Właściwość sądu i właściwość prawa w europejskich ubezpieczeniach gospodarczych*, „Prawo Asekuracyjne”, nr 2/2008). Niewątpliwie na takie postrzeganie ujęcia różnorodności prawnej w zakresie umowy ubezpieczenia miało wpływ powołanie mnie (jako jedyne go przedstawiciela ośrodków akademickich z naszego kraju), począwszy od roku 2006, do grona członków Project Group on Project on Insurance Contract Law – PEICL (scil.: Restatement Insurance Group), gdzie mogłem dalej rozwijać swoje zainteresowania jednolitym prawem ubezpieczeniowym, na bazie wcześniejszego własnego dorobku naukowego i prac prawnoporównawczych w ramach grupy roboczej. Należy też podkreślić, że na etapie tworzenia PEICL brano pod uwagę także Zasady UNIDROIT Prawa Kontraktowego, zarówno co do treści, jak i co do konstrukcji zawartych w nich klauzul. Skutkiem mojego zaangażowania w ten projekt europejski był szereg publikacji odnoszących się z jednej strony do prezentacji idei prawa opcjonalnego o umowie ubezpieczenia, jak i też całościowej treści tego projektu, po zakończeniu zasadniczego etapu prac grupy w 2008 r., (D. Fuchs, *Insurance Restatement jako europejski instrument opcjonalny służący regulacji umowy ubezpieczenia*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe”, nr 2/2010 (9)). Dostrzegłem także, że u podstaw koncepcji PEICL znajdowała się idea dyrektywy o umowie ubezpieczenia, która nigdy nie wyszła wprawdzie poza prace projektowe, ale uświadomiła na następne dziesięciolecie potrzebę takiej regulacji, co najmniej w zjednoczonej Europie, a zarazem możliwość wykorzystania potencjału intelektualnego przedstawicieli środowiska naukowego państw członkowskich UE. Projekt dyrektywy stanowi *origines iuris Europae assecurationis*. Jednak prezentacja publiczna tego projektu obnażyła jego mankamenty i wzbudziła krytykę, która była inspirująca w stosunku do dalszych losów projektu prawa jednolitego umowy ubezpieczenia w PEICL. Zasadniczym powodem tej krytyki, prócz partykularyzmów i protekcjonizmu własnego rynku ubezpieczeniowego przez państwa członkowskie, były mankamenty wynikające z dyspersji krajowej regulacji umowy ubezpieczenia. Zasadniczym tego powodem były i są różnice między systemem *common law* oraz kontynentalnym w zakresie regulacji umowy ubezpieczenia, z punktu widzenia zarówno ochrony ubezpieczonego, jak i kontroli nad ubezpieczycielem. Ten dychotomiczny podział na dwa zasadnicze systemy prawne w przypadku ubezpieczeń podlega dalszemu rozczłonkowaniu, co oczywiście wprowadza dodatkową dyspersję między przepisami prawa np. angielskiego, francuskiego,

niemieckiego i włoskiego. Dlatego też prace nad PEICL podjęto w oparciu o szeroko zakrojone badania prawnoporównawcze.

Zarazem w trakcie tej już kilkunastoletniej aktywności (gdyż ostatecznie prace grupy trwają, a kolejne spotkanie, połączone z konferencją międzynarodową jest planowane we wrześniu br. w Wiedniu), miałem świadomość konieczności wskazania (w odniesieniu do prawa polskiego) jakie obszary wymagają zmian, a przede wszystkim prezentacji tezy, że PEICL stanowi nie tylko akademicką odpowiedź dla braku prawa jednolitego o umowie ubezpieczenia w Europie (i poza nią) ale przede wszystkim jest (powinien być) stałą inspiracją dla prawodawcy polskiego, jak można ewolucyjnie modyfikować istniejący stan prawny, przy jego niedoskonałości, chociażby w zakresie definicji umowy ubezpieczenia, a także przyjętej w art. 807 polskiego k.c. koncepcji o kogentności norm z tego zakresu (*Nowelizacja kodeksu cywilnego w zakresie wybranych przepisów ogólnych o umowie ubezpieczenia w świetle prac Project Group on a Restatement of European Insurance Contract Law*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe”, nr 7-8/2007). Taka koncepcja wpisuje się w ujęcie preferowane przez organy UE, gdzie podkreśla się walor prawa jednolitego o umowie ubezpieczenia dla obniżenia kosztów prowadzenia działalności gospodarczej oraz kosztów życia mieszkańców UE, a także, co niezwykle istotne, zwłaszcza w kontekście ochrony konsumenckiej – do zmniejszenia niepewności wobec prawa właściwego, co obecnie powoduje nie tylko koszty ekonomiczne, ale także ogólnospołeczne z psychologicznymi konsekwencjami włącznie. Następnie zająłem się bardziej szczegółową analizą instytucji polskiego prawa o umowie ubezpieczenia ze względu na wypracowane klauzule PEICL, wskazując także wnioski *de lege ferenda*.

Przede wszystkim po raz pierwszy przedstawiono w literaturze polskiej koncepcję umowy ubezpieczenia grupowego na życie wg PEICL, odnosząc projektowaną regulację do doświadczeń prawodawcy polskiego (*The European Restatement Contract Law a grupowe ubezpieczenia na życie* [w:] E. Kowalewski (red.), *Ubezpieczenia grupowe na życie a prawo zamówień publicznych*, monografia, wyd. Dom Organizatora, Toruń 2010). Ze względu na zaawansowanie prac prawnoporównawczych członków grupy roboczej w kolejnych latach i ukończeniu części projektu w odniesieniu do ubezpieczeń na życie, zaprezentowano bardziej szczegółową analizę w opracowaniu: *Umowa ubezpieczenia na życie w projekcie zasad europejskiego prawa ubezpieczeń* [w:] M. Ziemiak (red.), *Ubezpieczenia na życie. Prawo i ekonomia*, monografia, t. I, wyd. Polskie Towarzystwo Ekonomiczne

Oddział w Toruniu, Toruń 2014.

Koncepcja PEICL i doświadczenia z udziału w pracach grupy roboczej pozwoliły też sformułować spostrzeżenia wobec idei polskiego kodeksu ubezpieczeń *Restatement of European Insurance Contract Law a koncepcja polskiego kodeksu ubezpieczeń* [w:] E. Kowalewski (red.), *O potrzebie polskiego kodeksu ubezpieczeń*, monografia, wyd. Dom Organizatora, Toruń 2009,) dla którego projekt europejski mógłby stanowić model implementacyjny. Stanowiła również idea prawa jednolitego kanwę dla rozważań dotyczących systematyki (i reformy) ubezpieczeń obowiązkowych w Polsce, czego wnioski są aktualne do dnia dzisiejszego, wobec przede wszystkim „ponadnormatywnej” ilości ubezpieczeń obowiązkowych w prawie krajowym w stosunku do rozwiązań większości państw europejskich (*Zasady europejskiej umowy ubezpieczenia (PEICL) a regulacja ubezpieczeń obowiązkowych w Polsce* [w:] *System prawny ubezpieczeń obowiązkowych. Przestanki i kierunki reform*, monografia, red. E. Kowalewski, W.W. Mogilski, wyd. Dom Organizatora, Toruń 2014). Cykl publikacji poświęconych randze PEICL dla reformy prawa polskiego o umowie ubezpieczenia, także zawiera pozycje dedykowane bardziej szczegółowym zagadnieniom, które nurtowały (zajmują po części do teraz) praktykę i wywoływały zarazem rozbieżne oceny w literaturze przedmiotu. Należy mieć nadzieję, że zgodnie z maksymą *iustitia est obtemperatio scriptis legibus institutisque populorum* (M.T. Cicero, *De legibus*), rodzimy prawodawca powinien uznać ten projekt za inspirujący również dla dalszych prac nad reformą całego prawa ubezpieczeniowego, oczywiście w szczególności w odniesieniu do koncepcji i zakresu regulacji umowy ubezpieczenia w Kodeksie cywilnym oraz zagadnienia szczegółowości tej regulacji w kontekście ewentualnego uregulowania oddzielnego, w odrębnym od Kodeksu cywilnego akcie prawnym. Dlatego właśnie kolejnym możliwym rozwiązaniem byłoby uregulowanie w Polsce kompleksowej materii prawa ubezpieczeń gospodarczych w odrębnym akcie prawnym na podstawie PEICL (*vide*: koncepcja polskiego kodeksu ubezpieczeń, autorstwa Prof. Eugeniusza Kowalewskiego).

Mając powyższe na uwadze, należy wskazać przede wszystkim na pierwsze w literaturze polskiej ujęcie krytyczne obowiązków przedkontraktowych stron umowy ubezpieczenia z odzwierciedleniem dorobku projektu europejskiego (*Regulacja obowiązków przedkontraktowych stron umowy ubezpieczenia w prawie polskim. Postulaty de lege ferenda z punktu widzenia projektu PEICL* [w:] M. Serwach (red.), *Rynek ubezpieczeniowy – nadregulacja czy niedoregulowanie*, monografia, wyd.

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014). W ślad za tym opracowałem w oparciu o analizę prawnoporównawczą kwestię treści umowy ubezpieczenia i koniecznych zmian k.c. w tym zakresie (*Treść dowodu zawarcia umowy ubezpieczenia w prawie polskim i w unijnym projekcie „Zasady Europejskiego Prawa Ubezpieczeń (PEICL)”*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe” nr 2/2013 (15), jak i też doktryną ocenę pojęcia dokumentu ubezpieczenia (*Dowód zawarcia umowy ubezpieczenia w prawie polskim oraz unijnym projekcie PEICL – uwagi co do formy [w:] Kierunki rozwoju ubezpieczeń gospodarczych w Polsce. Wybrane zagadnienia prawne*, monografia, red. B. Gnela, M. Szaraniec, wyd. Difin S.A., Warszawa 2013). PEICL stanowił także inspirację dla wskazania prawidłowej wykładni norm kodeksu cywilnego odnoszących się do przedawnienia roszczeń z umowy ubezpieczenia, a w szczególności: początku i końca biegu tego terminu. Dorobek projektu europejskiego i w tym przypadku pozwala uniknąć dyspersji pojęciowej i czyni możliwym, że uregulowanie tak kluczowe dla roszczeń z umowy ubezpieczenia, nie będzie (przynajmniej, jak mam nadzieję) w doktrynie częstokroć diametralnie odmiennie wykładane i stosowane. (D. Fuchs, A. Malik, *Znaczenie regulacji artykułu 819 §4 KC dla wznowienia biegu terminu przedawnienia w sporach ubezpieczeniowych*, „Monitor Prawniczy” nr 9/2014). Zarazem kontynuując swe zainteresowania pojęciem ryzyka w europejskim i polskim prawie ubezpieczeń gospodarczych, zaprezentowałem wyniki badań, wskazując, że rozwiązanie PEICL już w odniesieniu do definicji umowy ubezpieczenia powinno ostatecznie przekonać prawodawcę polskiego do nowelizacji art. 805 k.c., tak, aby temu kluczowemu pojęciu zarówno dla prywatnego jak i też publicznego prawa ubezpieczeniowego, zapewnić odpowiednią rangę i przesądzić o synallagmatycznej naturze umownego stosunku ubezpieczenia (*vide*: pkt. IV.1). Moim zdaniem przyczyniłoby się to także do usunięcia rozbieżności w orzecznictwie sądowym dotyczącym natury i cech umowy ubezpieczenia (*Pojęcie ryzyka w unijnym prawie ubezpieczeń gospodarczych na przykładzie Polski a treść Principles of European Insurance Contract Law [w:] M. Serwach (red.), Ryzyko ubezpieczeniowe. Wybrane zagadnienia teorii i praktyki, monografia*, wyd. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014). Na zakończenie tych rozważań należy podkreślić, że jednolite prawo umowy ubezpieczenia wprawdzie jeszcze nie zostało kompleksowo wykreowane, ale w Unii Europejskiej pomimo przeciwności można, jestem o tym przekonany, wciąż mówić o renesansie europejskiego prawa prywatnego pomimo (niestety) spowolnienia procesu decyzyjnego organów Unii w tym zakresie. Pierwotnie przyjmowano wdrożenie PEICL

w ramach unijnego procesu legislacyjnego do końca 2012 r., a obecnie oscyluje to około 2019–2020 r. Tym samym perspektywy tej koncepcji pozwalają w dalszym ciągu prowadzić badania nad jednolitym prawem umowy ubezpieczenia, a zainteresowanie przedstawicieli państw pozaeuropejskich oraz tłumaczenia PEICL, sukcesywnie dokonywane na języki azjatyckie, uzasadnia przekonanie, że dla korzystnej dla uczestników modyfikacji polskiej regulacji umowy ubezpieczenia niezbędne jest przyjęcie klauzul projektu europejskiego. W ten sposób także tworzy się jednolite *ius gentium* umowy ubezpieczenia. Obecnie natomiast należy podkreślić, że *Principles of European Insurance Contract Law* jest to projekt aktu, w którym zamieszczono klauzule regulujące prawa i obowiązki stron umowy ubezpieczenia. Postanowienia te co do zasady w niedalekiej przyszłości strony będą mogły wybrać jako prawo właściwe dla zawieranego kontraktu. W takim rozumieniu występuje transgraniczność w ujęciu materialnoprawnym, co byłoby stanem najbardziej pożądanym w zjednoczonej Europie, szczególnie ze względu na interes osób ubezpieczonych, jak też swobodę ubezpieczycieli w prowadzeniu działalności usługowej. Należy zarazem podkreślić, że w zgodnej opinii wszystkich członków grupy nic nie stoi na przeszkodzie, aby treść *Insurance Restatement* stanowiła punkt odniesienia dla umów niemających powiązania transgranicznego, chociaż niestety mogą stać temu na przeszkodzie (przynajmniej częściowo) uregulowania wewnętrzne, jak chociażby art. 807 polskiego k.c. Taki konflikt mógłby występować *de lege lata* w sytuacji, gdyby strony umowy ubezpieczenia podlegające prawu polskiemu, dokonując absorpcji treści klauzul *Insurance Restatement* do umowy, spowodowały kolizję z bezwzględnie wiążącymi normami art. 805–834 k.c. Wyjściem z takiej sytuacji byłoby przyjęcie – za Prof. J. Łopuskim – logicznego systemowo poglądu, że normy regulujące w Kodeksie cywilnym umowę ubezpieczenia w tytule XXVII księgi trzeciej mają charakter semiimperatywny dla ubezpieczyciela, co oznaczałoby w konsekwencji, że istnieje możliwość odstępstwa od woli ustawodawcy, ale jedynie wówczas, gdy takie rozwiązanie służyłoby dobru ubezpieczającego i ubezpieczonego, ewentualnie – uprawnionego do świadczeń (J. Łopuski [w:] *Kodeks cywilny z komentarzem*, red. J. Winiarz, t. 2, Warszawa 1989, komentarz do art. 807, s. 726). Szczególnie predestynowani do tak rozumianej ochrony mogliby być ubezpieczający i ubezpieczony. Oczywiście pozostanie problem oceny, wpraw przez strony umowy, a w razie sporu przez sąd właściwy, czy *in casu* rzeczywiście absorbowane rozwiązanie jest udogodnieniem dla ubezpieczającego w

stopniu większym, niż gdyby pozostać przy właściwości *expressis verbis* norm o umowie ubezpieczenia z polskiego Kodeksu cywilnego.

Uznając fakt, że jedną z naczelných zasad przyświecających twórcom *Insurance Restatement* jest ochrona słuszných interesów prawnych i ekonomiczných ubezpieczającego, ubezpieczonego i beneficjenta świadczenia ubezpieczeniowego, oraz przyjmując powyżej przytoczoną koncepcję prof. J. Łopuskiego jako jak najbardziej uprawnioną, autor jest przekonany o dopuszczalności powyższej możliwości przyjęcia treści *Insurance Restatement* w obrocie wewnętrznym, szczególnie w obrocie B2C. Jednocześnie z uwagi na zasadniczą koncepcję ochrony ubezpieczającego – bez względu na to, czy jest on konsumentem, czy też przedsiębiorcą – należy także opowiedzieć się za uprawnionym stosowaniem klauzul *Insurance Restatement* również w obrocie B2B (przedsiębiorca – przedsiębiorca). Dodatkowym argumentem przemawiającym za taką interpretacją jest treść art. 1:103(2) PEICL: „W razie wątpliwości w stosunku do użytych sformułowań zawartych w dokumentach i informacjach dostarczonych przez ubezpieczyciela, postanowienia należy interpretować na korzyść odpowiednio ubezpieczającego, ubezpieczonego lub beneficjenta”.

Innym ewentualnym kierunkiem absorpcji PEICL dla polskiej praktyki, nawet bez implementacji wprost do prawa cywilnego czy też uchwalenia treści Zasad Europejskiego Prawa Ubezpieczeń jako prawa unijnego obowiązującego we wszystkich państwach członkowskich, jest interpretacja ich obecnej rangi i – antycypując – przyszłej w świetle art. 56 k.c.: „Czynność prawna wywołuje nie tylko skutki w niej wyrażone, lecz również te, które wynikają z ustawy, z zasad współżycia społecznego i z ustalonych zwyczajów”. To od praktyki polskiego rynku ubezpieczeniowego będzie zależeć, czy PEICL stanie się dla obrotu ubezpieczeniowego istotnym punktem odniesienia w regulacji praw i obowiązków stron umowy ubezpieczenia. Nie bez znaczenia będzie także regulacja art. 65 k.c.: „§ 1. Oświadczenie woli należy tak tłumaczyć, jak tego wymagają ze względu na okoliczności, w których złożone zostało, zasady współżycia społecznego oraz ustalone zwyczaje. § 2. W umowach należy raczej badać, jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu”. Wobec powyższego, jeżeli w przewidywalnej perspektywie projekt stanie się popularny w praktyce europejskiej, to w realiach rodzimych ubezpieczający oraz ubezpieczony (ale także ubezpieczyciel) będą się mogli nań powołać nawet wówczas, gdyby *expressis verbis* nie odwołano się do projektu (ewentualnie treści obowiązującego w

tym zakresie prawa unijnego) w singularnej umowie ubezpieczenia. Zarazem wdrożenie tego typu instrumentu opcjonalnego będzie stanowić znaczący etap w rozwoju jednolitego prawa umowy ubezpieczenia w skali europejskiej, przy czym dla praktyki nie będzie propozycją rewolucyjną co do formy, gdyż formuła korzystania w praktyce handlowej np. z INCOTERMS od dziesięcioleci opiera się na analogicznych zasadach. Waler, wielokrotnie w literaturze podkreślany, to poszerzenie autonomiczności międzynarodowego prawa ubezpieczeniowego względem doraźnych ambicji i przekonań krajowych prawodawców. Biorąc pod uwagę uczestników europejskiego obrotu gospodarczego, jest to zaleta trudna do przecenienia. Jest to przede wszystkim istotne ze względu na fakt, że w ten sposób udało się stworzyć jednolity w skali UE model ochrony ubezpieczeniowej, który nie dokonuje co do zasady parcelacji statusu w zależności od profesjonalizmu usługobiorcy. Tym samym zatryumfowała idea jedności europejskiego prawa cywilnego. Różnice – ze względu na charakter ryzyk (zob. ryzyka „biznesowe” przeciwko „ryzykom masowym”) – zostały unormowane w zgodzie z obowiązującą tradycją europejską i tendencjami obecnymi w poszczególnych państwach członkowskich. Zarazem, także jako podsumowanie moich zainteresowań aspektami jurysdykcyjnymi, chciałem podkreślić, że *Principles of European Insurance Contract Law* mają waler jednolitej regulacji prawa materialnego umowy ubezpieczenia, a wobec tego nie można oczekiwać, że rozwikłają, także po ich wdrożeniu, problemy związane z właściwością sądu i jurysdykcją krajową czy szerzej – procedurą cywilną. Dlatego obowiązują szczegółowe rozwiązania dotyczące jurysdykcji sądowej przy okazji sporów w sprawach ubezpieczeniowych w rozporządzeniu Bruksela I bis. Osiągnięciem niewątpliwie wyjątkowym byłoby uregulowanie w sposób jednolity zarówno aspektu materialnoprawnego jak i też proceduralnego umowy ubezpieczenia w ujęciu międzynarodowym. Wówczas dopiero jednolite prawo umowy ubezpieczenia stałoby się faktem. Jestem przekonany, że taki też powinien być dalszy rozwój idei jednolitego prawa umowy ubezpieczenia. *Sic transit imago iuris*.

IV Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

W mojej pracy naukowej (niezależnie od cyklu tematycznie powiązanych publikacji z pkt. III) w okresie po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych, można wyróżnić następujące zasadnicze kierunki badawcze:

IV.1. Umowa ubezpieczenia w prawie polskim

Zainteresowanie badawcze kształtem regulacji umowy ubezpieczenia, jej cechami, jak i też zagadnieniem dochodzenia roszczeń z tej umowy niewątpliwie stanowi kontynuację doświadczeń sięgających okresu sprzed obrony pracy doktorskiej. Z tego powodu, wobec zmian wywołanych w umowie ubezpieczenia przez prawodawcę, poddałem analizie cechy umowy ubezpieczenia, wskazując, że nowelizacja umowy ubezpieczenia, która weszła w życie dnia 1 stycznia 2004 roku, pozwala z pełnym przekonaniem uznać umowę ubezpieczenia za dwustronnie zobowiązujący kontrakt, który posiada także przymiot wzajemności, na skutek implementacji w ten sposób do prawa rodzimego koncepcji ponoszenia ryzyka (ubezpieczeniowego). Istotne moim zdaniem aspekty deskrypcji umowy ubezpieczenia w ujęciu prawnoporównawczym zaprezentowałem w publikacji *Wybrane cechy umowy ubezpieczenia majątkowego*, „Prawo Asekuracyjne” nr 4/1999. Zagadnieniem wzajemności w sposób szczegółowy zająłem się, badając rozwiązania prawa włoskiego i doświadczenia tamtejszej doktryny oraz orzecznictwa sądowego (D. Fuchs, J. Waszczuk, 2005 r., *Wzajemność umowy ubezpieczenia – porównanie prawa polskiego i włoskiego*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe”, nr 11-12/2005). Zarazem poddano analizie pozostałe cechy umowy (przede wszystkim: tzw. konsumenckość i zasadę najwyższego zaufania), zasadniczo pozytywnie oceniając kierunek wprowadzonych zmian, aczkolwiek z założeniem, że nie będzie to koniec koniecznego dostosowania prawa polskiego do standardów obowiązujących w prawodawstwach wiodących w tym zakresie (*Wpływ wejścia w życie przepisów tzw. pakietu ustaw ubezpieczeniowych na charakterystykę cech umowy ubezpieczenia* [w:] *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana*, red. L. Ogiełto, W. Popiołek, M. Szpunar, księga pamiątkowa, wyd. Kantor Zakamycze, Zakamycze 2005). W dalszej kolejności, wobec nowelizacji umowy ubezpieczenia w kodeksie cywilnym, która weszła w życie z dniem 10 sierpnia 2007 roku, podjąłem prace współredakcyjne (obok. A. Nowaka i S. Nowaka), nad pionierskim wówczas opracowaniem odnoszącym się do zakresu zmian i ich konsekwencji w ocenie grona uznanych reprezentantów prawa ubezpieczeń gospodarczych z polskich ośrodków akademickich, z udziałem przedstawicieli praktyki (A. Nowak (red.), D. Fuchs (red.), S. Nowak (red.), *Umowa ubezpieczenia. Dyskusja nad formą prawną i treścią unormowań*, wyd. Wydawnictwo

Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2007). Ponieważ publikacja spotkała się z zainteresowaniem odbiorców, zarówno środowiska akademickiego, jak i też praktyki, ukończono kolejne, poszerzone w swej treści i uaktualnione wydanie tej pozycji (A. Nowak (red.), D. Fuchs (red.), S. Nowak (red.), 2008 r., *Umowa ubezpieczenia. Dyskusja nad formą prawną i treścią unormowań*, wydanie 2. uzupełnione i zmienione, wyd. Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2008). Moje zainteresowania obejmowały także specyficzną postać umowy ubezpieczenia, jaką jest umowa koasekuracji (D. Fuchs, *Umowa koasekuracji – stan obecny i postulowany* [w:] *Europeizacja prawa prywatnego*, red. E. Rott-Pietrzyk, M. Pazdan, monografia, t. I, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2008, ISBN: 978-83-7526-532-3, s. 225-243;). Takie ujęcie obszaru badawczego umożliwiło podjęcie bardziej szczegółowych zagadnień, odnoszących się do umowy ubezpieczenia, z wykorzystaniem przeprowadzonych relewantnych badań prawnoporównawczych. W ten sposób zaprezentowano bodaj pierwszy raz w polskiej literaturze prawniczej odrębne opracowanie odnoszące się do koncepcji i dopuszczalności *de lege lata* umowy ubezpieczenia retrospektywnego (D. Fuchs, 2009 r., *Dopuszczalność umowy ubezpieczenia wstecznego w prawie polskim i wspólnotowym* [w:] W Sulowska (red.), *Szanse i zagrożenia dla rynków ubezpieczeń w krajach Europy Środkowej i Wschodniej*, monografia, wyd. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2009). Przekonanie o konieczności ochrony trwałości stosunku ubezpieczenia, skłoniło mnie do zaprezentowania poglądu własnego n.t. relacji art. 384¹ k.c. w stosunku do wzorców umowy ubezpieczenia, co pozwoliło na sformułowanie krytycznej oceny dopuszczalności zastosowania tej normy do stosunku ubezpieczenia, szczególnie w sytuacji ubezpieczonego z art. 805 §5 kc. [D. Fuchs, *Niedopuszczalność zastosowania 384¹ k.c. do umowy ubezpieczenia wobec wejścia w życie 805 §4 k.c.*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe”, nr 2/2007 (3)]. Do znaczenia nowelizacji art. 805 k.c. na skutek dodania przez ustawodawcę w nim treści §4, powróciłem po ponad 10 latach w opracowaniu: *Specyfika ubezpieczającego jako osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą w świetle art. 805 §4 k.c.* [w:] *Insurance challenges of Anno Domini 2018*, pod red. K. Malinowska, A. Tarasiuk, wyd. Poltext, Warszawa 2018.

Z analogicznych pobudek podjąłem się opracowania tematu ustawowego prawa odstąpienia od umowy w ubezpieczeniu na życie, aczkolwiek z odmienną konkluzją, a mianowicie, że zasada trwałości stosunku prawnego w tym zakresie powinna ustąpić

uprawnieniu ubezpieczającego do korzystania z dopuszczalnego aksjologicznie i prawnie przejawu swobody woli (D. Fuchs, 2008 r., *Wybrane zagadnienia ustawowego prawa ubezpieczającego do odstąpienia od umowy ubezpieczenia na życie* [w:] *W trosce o rodzinę. Księga pamiątkowa Profesor Wandy Stojanowskiej*, księga pamiątkowa, wyd. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2008). Brak doktrynalnej analizy skłonił mnie do oceny umowy ubezpieczenia i świadczeń z niej wynikających w świetle przepisów ustawy o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi z 3.03.2000 r. (*Zawieranie umów ubezpieczenia na rzecz członków władz spółek Skarbu Państwa lub spółek jednostek samorządu terytorialnego podlegających tzw. ustawie kominowej*, „Przegląd Prawa Handlowego”, nr 6/2010 (214). Opracowanie to jest prawdopodobnie jedynym w literaturze polskiej, gdzie podjęto się kwalifikacji świadczeń na rzecz uprawnionych z umowy ubezpieczenia w świetle publicznoprawnych ograniczeń apanaży osób piastujących funkcje kierownicze w spółkach podległych ustawie kominowej. Ubezpieczenia majątkowe stanowiły i stanowią obecnie przedmiot moich zainteresowań badawczych i z tego powodu podjąłem się analizy charakteru prawnego art. 814 k.c. według kryterium czasowego, oceniając odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń. Zwróciłem uwagę na konsekwencje projektowanej wówczas nowelizacji (która ostatecznie weszła w życie w 2007r.), zasadniczo akceptując kierunek proponowanych zmian (*Charakter prawny art. 814 k.c. Rozważania na temat czasowych aspektów odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń*, „Palestra”, nr 7-8/2005). Obowiązku świadczenia przez zakład ubezpieczeń dotyczyło także opracowanie odnoszące się do jego „*Dei gratia geni*”, a mianowicie kulancji ubezpieczeniowej [*Implikacje spełnienia świadczenia kulancyjnego przez ubezpieczyciela w szczególności dla jego prawa regresu wobec sprawcy szkody*, „Przegląd Prawa Handlowego”, nr 7/2009 (203)]. W tym samym okresie podjąłem się oceny obowiązków prewencyjno-ratowniczych wynikających przede wszystkim z art. 826 k.c., ale także z przepisów prawa publicznego. Podkreślając rangę tego unikatowego wówczas rozwiązania (analogiczne zaprojektowano później w ramach PEICL), przyjąłem, że jest to norma odnosząca się *verba legis* wyłącznie do ubezpieczenia mienia, czego jak ówczesznie uważałem, nie modyfikowały propozycje legislacyjne zmian [*Zakres obowiązku prewencji w prawie ubezpieczeń gospodarczych. Uwagi na tle art. 826 k.c.*, „Prawo Asekuracyjne”, nr 2/2004 (39)]. Obecnie jestem przekonany, że treść obowiązującego art. 826 kc. zezwala na jego stosowanie zarówno w ubezpieczeniu mienia jak i też odpowiedzialności cywilnej, co w konsekwencji

oznacza dla ubezpieczyciela konieczność tworzenia rezerw w tzw. podwójnym agregacie, cyzelowanym wysokością sumy ubezpieczenia. Nowelizacja z 2007 roku skłoniła mnie także do oceny jej konsekwencji dla stosowania wzorców umowych w umowie ubezpieczenia. Przyjąłem, że obowiązek doręczenia wzorca przez ubezpieczyciela będzie m. in. (w świetle art. 384 §2 kc) pochodną powszechności jego stosowania w obrocie, co ma fundamentalne znaczenie dla ochrony interesów ubezpieczonych, szczególnie na profesjonalnym rynku ubezpieczeniowym, gdzie kontrahentami zakładu ubezpieczeń są przedsiębiorcy [*Konsekwencje nowelizacji norm kodeksu cywilnego odnoszących się do wzorców umownych na przykładzie ogólnych warunków ubezpieczenia*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe”, nr 1/2008 (4)]. Dodatkowo analizowałem, w oparciu o badania prawnoporównawcze zagadnienie ubezpieczeń zbiorowych jak i też instytucję podwójnego (wielokrotnego) ubezpieczenia, a także poprawność dogmatyczną wykładni i stosowania w praktyce art. 828 kc (*Znaczenie nowelizacji art. 822 k.c. dla ubezpieczeń zbiorowych*, „Rejent”, nr 4/2005 (168); *Podwójne (wielokrotne) ubezpieczenie – de lege lata oraz de lege ferenda*, „Przegląd Prawa Handlowego”, nr 6/2006 (165); *Postanowienia umowy ubezpieczenia dotyczące cesji wierzytelności a ich skutki dla roszczeń regresowych z art. 828 k.c.*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe”, nr 4/2012). Zagadnienie rażącego niedbalstwa oraz winy umyślnej, jako przesłanki uwolnienia się ubezpieczyciela od odpowiedzialności ma bogatą literaturę oraz orzecznictwo; próbę oceny tego stanu podjąłem także w odniesieniu do kwestii proceduralnych (*Charakter prawny sporu sądowego pomiędzy ubezpieczycielem mienia a przedsiębiorcą ze względu na art. 827 kodeksu cywilnego* [w:] P. Malinowski (red.), *Pozycja prawna przedsiębiorcy na rynkach europejskich*, monografia, wyd. Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2014). Akcentowany przeze mnie w dorobku aspekt proceduralny analizy umowy ubezpieczenia (*vide*: znaczenie dla rozwoju prawa jednolitego umowy ubezpieczenia), zaoowocowało ustaleniem relacji pomiędzy pojęciem sprawy ubezpieczeniowej a sprawy gospodarczej w rozumieniu k.p.c. (*Przesłanki uznania sporu ubezpieczeniowego za sprawę gospodarczą w świetle przepisów kodeksu postępowania cywilnego* [w:] B. Gneta (red.), *Ubezpieczenia gospodarcze. Wybrane zagadnienia prawne*, monografia, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2011). Z kolei w ostatnim czasie dokonałem pogłębionej analizy znaczenia art. 812 kc i ewolucji, jakiej podlegał w ostatnich 15 latach (*Doniosłość prawna art. 812 Kodeksu cywilnego*, monografia, Księga Jubieluszowa Profesora

Eugeniusza Kowalewskiego, *O dobre prawo dla ubezpieczeń*, red. E. Bagińska, W.W. Mogilski, M. Wałachowska, wyd. Dom Organizatora, Toruń 2019).

IV.2 – ochrona konsumenta usługi ubezpieczeniowej

Od samego początku moich zainteresowań prawem ubezpieczeniowym, a umową ubezpieczenia w szczególności zajmował mnie konsumencki aspekt tej umowy, w ujęciu, w jaki swego czasu nadał mu znaczenie Prof. J. Kufel. Niezależnie od podkreślonego już wątku analizy prawnoporównawczej w tym zakresie, idea ochrony konsumenckiej, stanowiła jeden z istotnych czynników rozwoju idei jednolitego prawa o umowie ubezpieczenia (*vide*: przesłanki opracowania projektu PECL – pkt. II). Z tych wszystkich przyczyn koncepcja prawidłowego umiejscowienia uprawnień konsumenckich w regulacji umowy ubezpieczenia w prawie polskim była i jest kluczowa. Z tego powodu starałem się wskazywać konieczne obszary zmian regulacyjnych, a zarazem możliwości wykładni już obowiązujących norm, z poszanowaniem *acquis communautaire* oraz uzasadnionych interesów konsumentów [*vide*: *Wybrane zagadnienia ochrony konsumenta usługi ubezpieczeniowej*, „Prawo Asekuracyjne”, nr 4/2000 (25), a także: *Znaczenie regulacji ustawy o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny dla ubezpieczeń gospodarczych*, cz. 1, „Prawo Asekuracyjne”, nr 3/2001 (28); *Znaczenie regulacji ustawy o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny dla ubezpieczeń gospodarczych*, cz. 2, „Prawo Asekuracyjne”, nr 4/2001 (29)]. Niewątpliwie przydatna, zarówno z teoretycznego jak i też praktycznego punktu widzenia była analiza uprawnień konsumenta usługi ubezpieczeniowej nie tylko na płaszczyźnie rozwiązań kodeksu cywilnego, ale także w związku z wejściem w życie ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Podkreśliłem znaczenie tworzenia przez zakłady ubezpieczeń kompleksowych rozwiązań deontologicznych dla zachowania prawidłowej relacji pomiędzy stronami umowy ubezpieczenia, w szczególności na etapie jej wykonywania. (D. Fuchs, Ł. Szymański, *Kodeks dobrych praktyk na gruncie ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym z 23.8.2007 r. w kontekście ubezpieczeniowym*, „Monitor Prawniczy”, nr 5/2015). Zarazem stwierdziłem w swojej pracy badawczej, że postulat ochrony konsumenta usługi ubezpieczeniowej nie może być podniesiony do rangi aksjomatu, burzącego

obowiązujące rozwiązania w prawie polskim i prowadzącego do wniosków *contra legem*. W sposób szczególny dostrzegłem konieczność wypowiedzi naukowej w odniesieniu do ubezpieczeń OC komunikacyjnych, co stało się powodem cyklu publikacji, przygotowanych we współautorstwie z prominentnymi przedstawicielami nauki ubezpieczeń gospodarczych (D. Fuchs, W.W. Mogilski, 2011 r., *Poszkodowany w wypadku drogowym w kontekście ubezpieczenia OC sprawcy, na tle pojęcia konsumenta usługi ubezpieczeniowej* [w:] E. Kowalewski (red.), *Odszkodowanie za niemożność korzystania z pojazdu uszkodzonego w wypadku komunikacyjnym*, monografia, wyd. Dom Organizatora, Toruń 2011; D. Fuchs, W.W. Mogilski, *Wypadek komunikacyjny nie czyni poszkodowanego konsumentem* [w:] E. Kowalewski (red.), *Odszkodowanie za ubytek wartości handlowej pojazdu poddanego naprawie*, monografia, wyd. Dom Organizatora, Toruń 2012; E. Bagińska, D. Fuchs, W.W. Mogilski, *Poszkodowany dochodzący roszczeń z ubezpieczenia OC sprawcy wypadku drogowego nie jest konsumentem usługi ubezpieczeniowej* [w:] E. Kowalewski (red.), *Odszkodowanie za niemożność korzystania z pojazdu uszkodzonego w wypadku komunikacyjnym (najem pojazdu zastępczego)*, monografia, wyd. Dom Organizatora, Toruń 2014).

IV.3 Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, w tym ubezpieczenia komunikacyjne OC

Powyżej podkreślony związek problematyki ochrony konsumenta z ubezpieczeniami odpowiedzialności cywilnej stanowił przede wszystkim asumpt do rozważań w odniesieniu do konstrukcji ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej *per se* w związku ze zmianami regulacji umowy ubezpieczenia w kodeksie cywilnym. Dlatego też, w wyborze, odniosłem się do niektórych ze znowelizowanych norm kc, aby wskazać, jakie to implikacje powoduje w sferze ubezpieczeń OC [*Uprawnienia poszkodowanego w ubezpieczeniu OC po nowelizacji wybranych przepisów kodeksu cywilnego o umowie ubezpieczenia*, „Przegląd Prawa Handlowego”, nr 2/2009 (198)]. W sposób szczególny te zmiany wpłynęły na postrzeganie problematyki przedawnienia roszczeń z tytułu umowy ubezpieczenia OC, zwłaszcza w kontekście dopuszczalnych tzw. triggerów ubezpieczeniowych po nowelizacji z 2007 r. (*vide*: *Odpowiedzialność ubezpieczyciela w ubezpieczeniu OC posiadaczy pojazdów mechanicznych na tle orzecznictwa sądowego*, „Zeszyty Prawnicze”, nr 7.1/2007; *Refleksje o*

dopuszczalności umownego wprowadzania klauzul determinujących odpowiedzialność ubezpieczyciela w ubezpieczeniu OC w świetle przepisów o przedawnieniu roszczeń majątkowych, „Rozprawy ubezpieczeniowe”, nr 2/2008 (5)). W naturalny sposób gros uwagi w odniesieniu do ubezpieczeń OC skoncentrowałem na ubezpieczeniach obowiązkowych komunikacyjnych, zarówno rozważając zagadnienia doktrynalne tej materii [Znaczenie przymusu w ubezpieczeniach komunikacyjnych, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego”, nr 4/2007; Znaczenie dla poszkodowanego przepisów przejściowych w ubezpieczeniach obowiązkowych, „Rozprawy Ubezpieczeniowe”, nr 1/2012 (12)), jak i też kwestie dalsze, przede wszystkim odnoszące się do dochodzenia roszczeń odszkodowawczych z tego tytułu. W tym zakresie inspiracją (jak w wielu innych przypadkach), była zachęta Prof. Eugeniusza Kowalewskiego aby zająć się taką tematyką (Odszkodowanie z tytułu ubezpieczenia OC posiadacza pojazdu a kwestia amortyzacji części zamiennych użytych do naprawy uszkodzonego pojazdu, „Wiadomości Ubezpieczeniowe”, nr 1/2012, E. Kowalewski, D. Fuchs, M. Wałachowska, M. Ziemiak, 2012 r., Odszkodowanie za szkodę w pojazdach mechanicznych a kwestia cen części oryginalnych oraz amortyzacji i urealnienia ich wartości. Rozważania na kanwie obowiązkowego ubezpieczenia komunikacyjnego OC, „Wiadomości Ubezpieczeniowe”, nr 3/2012). Biorąc pod uwagę skalę migracji, powoduje to występowanie mnogości wypadków komunikacyjnych, w konsekwencji czego natura prawna tego zdarzenia wymaga brania pod uwagę elementów prawa obcego. Zagadnieniu konieczności respektowania rozwiązań unijnych przy polskim *lex loci delicti*, poświęcony był artykuł odnoszący się do problematyki regresu w systemie zabezpieczenia społecznego w Europie (Dopuszczalność roszczeń regresowych instytucji zabezpieczenia społecznego z państw Unii Europejskiej wobec polskiego ubezpieczyciela OC ubezpieczonego – odpowiedzialnego za szkodę, „Zeszyty Prawnicze”, nr 10.1/2010).

IV.3 Mediacja w ubezpieczeniach gospodarczych

Ze względu na zainteresowania ideą ADR wraz ze zmianami w polskim prawie, dostrzegłem możliwość absorpcji w mediacji do rozwiązywania sporów ubezpieczeniowych (Mediacja jako sposób rozstrzygania sporów z zakresu ubezpieczeń gospodarczych [w:] S. Stądniczeńko (red.), *Prawno-psychologiczne uwarunkowania mediacji i negocjacji*, monografia, wyd. Wydawnictwo Uniwersytetu

Opolskiego, Opole 2006). Jestem przekonany, że szczególnie predestynowane do tego są ubezpieczenia komunikacyjne, przez wzgląd na fakt, iż w swej ilości, w przeważającym zakresie, spory prowadzone są nie co do zasady odpowiedzialności ale co do rozmiarów obowiązku odszkodowawczego, na co zwróciłem uwagę w jednej z pierwszych na ten temat publikacji w jęz. polskim (*Mediacja w ubezpieczeniach komunikacyjnych*, „Prawo Asekuracyjne”, nr 1/2007 (50). Zarówno inspiracja prawodawcy krajowego, jak i też zainteresowania doktrynalne skłoniły mnie w konsekwencji do prezentacji podstaw wspólnotowych prowadzenia mediacji przy transgraniczności jurysdykcyjnej (*Mediacja na tle alternatywnych sposobów rozpatrywania transgranicznych sporów ubezpieczeniowych w prawie wspólnotowym* [w:] *Alternatywne formy rozwiązywania sporów w teorii i praktyce. Wybrane zagadnienia*, red. H. Duszka-Jakimko, S. Stadniczeńko, monografia, wyd. Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2008).

IV.4 Gwarancja ubezpieczeniowa

Ze względu na brak potrzebnej regulacji umowy o udzielenie gwarancji ubezpieczeniowej, zadania kwalifikacyjne w odniesieniu do tego ubezpieczeniowego stosunku prawnego, stają się istotne zarówno w regulacji prawa międzynarodowego (*vide*: zakres zastosowania szczególnych norm jurysdykcyjnych w razie sporów ze stosunku ubezpieczenia), ale także ze względu na enigmatyczność naszego prawodawcy. Jest to nie tylko kwestia istotna dla ubezpieczycieli czy też beneficjentów gwarancji ubezpieczeniowej ale także w stosunku do osób zajmujących się pośrednictwem ubezpieczeniowym. Dlatego w roku 2012 roku opublikowałem artykuł odnoszący się do zagadnienia właściwości sądowej przy sporach z gwarancji (*Właściwość miejscowa sądu polskiego w przypadku sporów z gwarancji ubezpieczeniowej*, „Monitor Prawniczy”, nr 11/2012), co w naturalny sposób zostało rozwinięte w rozważaniach odnoszących się do zakresu uprawnień pośrednika ubezpieczeniowego do występowania w stosunku gwarancji ubezpieczeniowej (*Dopuszczalność dokonywania czynności pośrednictwa ubezpieczeniowego w odniesieniu do zawierania i wykonywania gwarancji ubezpieczeniowej*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe” nr 3/2013; *Additional activities of an insurance intermediary and insurer's liability according to the Polish law* [w:] *Liber Amicorum in Honour of Ioannis K. Rokas*, monografia, red. L. Kotsiris, K. Noussia, wyd. Nomiki Bibliothiki, Ateny 2017).

Obecnie ta kwestia, wobec wejścia w życie ustawy o dystrybucji straciła na znaczeniu, chociaż w dalszym ciągu aktualny pozostał postulat regulacji umowy o udzielenie gwarancji ubezpieczeniowej, co przeciwdziałałoby próbom zastosowania do niej przepisów o umowie ubezpieczenia.

IV.5 Umowa reasekuracji

Od kilku lat jestem członkiem zespołu opracowującego międzynarodowy projekt o prawie jednolitym o umowie reasekuracji (Project Group on Reinsurance Law). Zasadniczym zadaniem PRICL jest ujednolicenie terminologii oraz przygotowanie wzorcowej regulacji, która w zamierzeniu stanowiłaby dla reasekuratorów oraz ubezpieczycieli (analogicznie do PEICL) model prawa jednolitego o umowie reasekuracji. Z założenia ten model byłby nie tylko adaptowany w europejskim porządku prawnym, ale mógłby także znaleźć zastosowanie na rynku amerykańskim czy dalekowschodnim. Dodatkowym zadaniem, które stawiają sobie członkowie grupy roboczej, jest opracowanie jednolitej terminologii prawnej adekwatnej dla umowy reasekuracji oraz działalności reasekuracyjnej, niezależnie od występujących obecnie (a w zasadzie z tego właśnie powodu) różnic w poszczególnych porządkach prawnych. Z tego też powodu zainteresowałem się kwestią prawidłowej implementacji aktów prawa unijnego odnoszących się do tej umowy, wskazując dodatkowo mankamenty już w stosunku do poprzedniego stanu prawnego [E. Kowalewski, D. Fuchs, M. Ziemiak, 2009 r., *Implementacja dyrektywy reasekuracyjnej do polskiego porządku prawnego*, „Prawo Asekuracyjne”, nr 2/2009 (59); D. Fuchs, *Zawieranie przez polskich ubezpieczycieli umów reasekuracji z reasekuratorami spoza EOG – wybrane zagadnienia*, „Prawo asekuracyjne” nr 4/2013 (77)]. Obecnie (w kwietniu 2019 r.) złożyłem do druku w Wiadomościach Ubezpieczeniowych pionierskie w literaturze polskiej omówienie tego projektu wraz z wnioskami pod adresem polskiego prawodawcy. W dalszej kolejności przygotowuję autorskie tłumaczenie klauzul reasekuracyjnych na język polski (*vide*: Plany naukowe).

IV.6 Zagadnienia proceduralne europejskich ubezpieczeń gospodarczych

Ponieważ w dalszym ciągu rozwijam zainteresowania kwestiami międzynarodowej procedury cywilnej w aspekcie ubezpieczeń gospodarczych, jestem

także autorem opracowań poświęconych zagadnieniu jurysdykcji w ubezpieczeniowych sporach europejskich. W oczywisty sposób ma to także wpływ na zagadnienie właściwości sądowej w sprawach ubezpieczeniowych sporów transgranicznych rozstrzyganych przed sądami powszechnymi. Należy podkreślić, że niezbędne jest także ujednolicenie przepisów odnoszących się do jurysdykcji sądowej, co uczyniono wprawdzie wprowadzając w życie rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. o jurysdykcji oraz uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych dnia 1 marca 2001 r. (tzw. „Bruksela I”, dalej także: rozporządzenie 44/2001; Dz. Urz. L 12 z 16.01.2001. (por: D. Fuchs, *Jurysdykcja sądowa w zakresie ubezpieczeń gospodarczych według rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych* [w:] A. Brodecka-Chamera i in., *Prawo Ubezpieczeń gospodarczych*, komentarz, t. II, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2010). Prezentacja tych rozwiązań w formie komentarza ma dodatkowy walor dla pogłębionych rozważań doktrynalnych, a także dla praktyki rodzimej, gdyż sądy powszechne coraz częściej spotykają się z zagadnieniami dotyczącymi jurysdykcji w sprawach ubezpieczeniowych. Konsekwentnie te zainteresowania kontynuuję w odniesieniu do następcy powyższego rozporządzenia unijnego, tzw. Brukseli I bis, *scilicet*: przygotowuję komentarz do odpowiedniej partii tego aktu prawnego (tj.: Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, Dz. U.UE z 20.12.2012 L351/1).

IV.7 Udział w opracowaniu podręczników akademickich.

Powodem do szczególnej dla mnie satysfakcji była możliwość współtworzenia podręczników akademickich wraz z moimi naukowymi mentorami: Prof. Zbigniewem Łabno (D. Fuchs, Z. Łabno, 2000 r., *Umowa ubezpieczenia (zarys wykładu)* [w:] H. Ogrodnik (red.), *Teoria i praktyka ubezpieczeń gospodarczych*, monografia, wyd. Kolegium Zarządzania Akademii Ekonomicznej, Katowice 2000) oraz Prof. E. Kowalewskim (E. Kowalewski (red.), D. Fuchs, W.W. Mogilski, M. Serwach, 2006 r., *Prawo ubezpieczeń gospodarczych*, podręcznik akademicki, wyd. Branta, Bydgoszcz-Toruń 2006). Szczególnie chciałbym podkreślić rangę tej ostatniej publikacji, w której

miałem sposobność zaprezentowania ram prawnych działalności ubezpieczeniowej w UE. Ze względu na pionierski sposób redakcji tego podręcznika i walory koncepcyjne, pomimo upływu czasu w swym zasadniczym zrębie jest nadal aktualny i użyteczny w pracy dydaktycznej, a z tego powodu wysoko oceniamy przez studentów i uczestników studiów podyplomowych z zakresu ubezpieczeń. Zarazem jego kompleksowość nie ma odpowiedników w rodzimej literaturze, gdyż na skutek realizacji zamierzenia redaktora – Prof. E. Kowalewskiego, w jego treści przedstawiono ubezpieczenia gospodarcze jako odrębną gałąź prawa. Mam nadzieję na reedycję tego podręcznika w niedalekiej przyszłości.

IV.8. Publikacje z zakresu prawa zobowiązań

Odrębnie należy wspomnieć o wykraczającym poza kontraktowe prawo ubezpieczeniowe kierunku moich zainteresowań badawczych, jakim jest prawo zobowiązań, w szczególności w odniesieniu do zakresu regulacji Księgi III Kodeksu Cywilnego. Jest to skutkiem ścisłej korelacji prawa ubezpieczeniowego zarówno z podstawowymi instytucjami prawa cywilnego, jak i też szczególnym uregulowaniem umów, wykonywanie jak i przede wszystkim skutki nieprawidłowego wykonania są bardzo często czynnikiem prowadzącym do materializacji ryzyka ubezpieczeniowego. Zarazem są to umowy powszechnie występujące w obrocie międzynarodowym i z tego powodu także analiza prawnoporównawcza jak i też wskazanie na rozwiązania prawa jednolitego, stanowi punkt odniesienia moich aktywności naukowych. W konsekwencji wśród takich kontraktów z pewnością należy wymienić umowę dostawy, przewozu i spedycji. Wieloaspektowa analiza stosunków prawnych powstających przy wykonywaniu usługi transportowej niewątpliwie wzbogaca *spectrum* refleksji i wniosków *de lege ferenda* (por. D. Fuchs, A. Malik, 2018 r., *Komentarz do art. 405-414 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. III, red. M. Habdas, M. Fras, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2018, s. 342-403; D. Fuchs, A. Malik, 2018 r., *Komentarz do art. 605-612 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. IV, red. M. Habdas, M. Fras, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2018, I s. 161-182;; D. Fuchs, A. Malik, 2018 r., *Komentarz do art. 774-804 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. V, red. M. Habdas, M. Fras, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2019, s. 56-123).

Plany naukowe

Aktualnie biorę udział w pracach Project Group on Reinsurance Law, co w bieżącym roku kalendarzowym na przybrać postać publikacji treści tego projektu, jako modelowego rozwiązania o umowie reasekuracji. Ze względu na fakt, że planowane jest także tłumaczenie na języki poszczególnych państw, z których pochodzą członkowie projektu, przygotowuję autorskie tłumaczenie, co mam nadzieję także spowoduje modyfikację obecnie obowiązującej regulacji w Polsce (vide: pkt. IV.5)

Jednocześnie jestem uczestnikiem prac zespołu Akademickiego Projektu Kodeksu Cywilnego w zakresie umowy ubezpieczenia, pod przewodnictwem Prof. dr hab. Ewy Bagińskiej, w którym obecnie opracowywane są założenia regulacji pośrednictwa ubezpieczeniowego w kształcie przyszłego projektu.

Od 2006 roku niezmiennie uczestniczę w pracach grupy roboczej PEICL, które, chociaż zasadniczo zakończone publikacją w 2016 r. (w pierwszym wydaniu tłumaczyłem ówczesną wersję projektu na język polski: H. Heiss (red.), 2009 r., *Principles of European Insurance Contract Law (PEICL)*, projekt regulacji wraz z omówieniem, wyd. Sellier European Law Publisher GmbH, Munich 2009, ISBN: 978-3-86653-069-0, s. 473-500; por. także J. Basedow, J. Birds, M. Clarke, H. Cousy, H. Heiss, L. Loacker (red.), *Principles of European Insurance Contract Law (PEICL) 2nd Expanded Edition prepared by the Project Group Restatement of European Insurance Contract Law*, Köln 2016), wciąż trwają, czego dowodem planowana we wrześniu tego roku konferencja w Wiedniu.

Zarazem jest mi bliska koncepcja wykorzystania międzynarodowego prawa jednolitego w zakresie ubezpieczeń gospodarczych (w szczególności – projektów PEICL oraz PRICL) w sądownictwie polubownym oraz mediacji. Szczególnie w tym ostatnim przypadku mogą stanowić dla stron podstawę do uzgodnień, pełniąc funkcję swoistego zbioru klauzul do zastosowania. Zagadnieniu możliwości i zakresu absorpcji projektów, w których opracowaniu uczestniczę, do ADR chciałbym poświęcić w dalszej kolejności swą aktywność zawodową. Dlatego zamierzam w ramach własnych aktywności w AIDA – sekcji polskiej konsekwentnie propagować ideę jednolitego prawa umowy ubezpieczenia. Powoduje to zarazem konieczność dalszej wnikliwej analizy cech umowy ubezpieczenia, umowy reasekuracji oraz

umowy o udzielenie gwarancji ubezpieczeniowej, także przez pryzmat europejskiego prawa procesowego. Jestem przekonany, że jedynie takie kompleksowe omówienie stosunków prawnych występujących w ubezpieczeniach gospodarczych na tle prawnoporównawczym stanowi fundament tworzenia sprawiedliwego prawa.

A handwritten signature in blue ink, reading "Janusz Fiedor". The signature is written in a cursive, flowing style with a long, sweeping tail on the last letter.